

330.322.3:379.85

Н. В. Потуда,
к. е. н., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу,
Національний університет харчових технологій
О. Г. Розметова,
к. держ. упр., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу,
Національний університет харчових технологій

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ТУРИЗМІ

N. Pohuda,
candidate of economic sciences,
associate professor of department tourism and hotel business, National University of Food Technologies
O. Rozmetova,
candidate in state-owned management,
associate professor of department tourism and hotel business, National University of Food Technologies

FEATURES ESTIMATION OF INVESTMENT SUPPORT IN TOURISM

Стаття присвячена актуальній проблемі оцінки напрямів інвестиційного забезпечення в туризмі. У статті досліджується підходи до визначення "інвестиційного забезпечення" та його місця в інвестиційній діяльності країни. Обґрунтовується виділення основних напрямів інвестиційного забезпечення та доцільність комплексної оцінки всіх напрямів у туризмі. Визначено основні фактори, які негативно впливають як на інвестиції в цілому, так і на інвестиційне забезпечення в туризмі зокрема.

The article is sanctified to the issue of the day of estimation of directions of the investment providing in tourism. In the article investigated going near determination of the "investment providing" and his place in investment activity of country. The selection of basic directions of the investment providing and expediency of complex estimation of all directions are grounded in tourism. Basic factors, that negatively influence both on investments on the whole and on the investment providing in tourism in particular, are certain.

Ключові слова: туризм, інвестиції, інвестиційне забезпечення, туристична індустрія.
Key words: tourism, investment, investment providing, tourist industry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інвестиції відіграють важливу роль в економічному зростанні економіки держави, однак кризові явища у національній економіці останніх років особливо сильно позначилися на зниженні інвестиційної активності. Розвиток туризму стимулює вкладання інвестицій, сприяє підвищенню потенціалу країни (регіону), міжнародній діяльності, підвищенню ділової активності, розширенню виробництва товарів і послуг, а також відіграє значну роль в забезпеченні зайнятості населення шляхом створення додаткових робочих місць.

Ефективність функціонування туристичного ринку визначається впливом як внутрішніх, так зовнішніх факторів. Під внутрішніми факторами, тобто факторами прямої дії, маються на увазі природно-кліматичні умови країни (регіону), політична та економічна ситуація всередині країни, розвиток інвестиційної діяльності, туристичної інфраструктури, рівень зайнятості населення в сфері послуг. Зовнішні фактори впливають на туризм за допомогою демографічних і соціальних змін; економічного і фінансового розвитку; змін політичного і правового регулювання; технологічних змін; торгового розвитку; транспортної

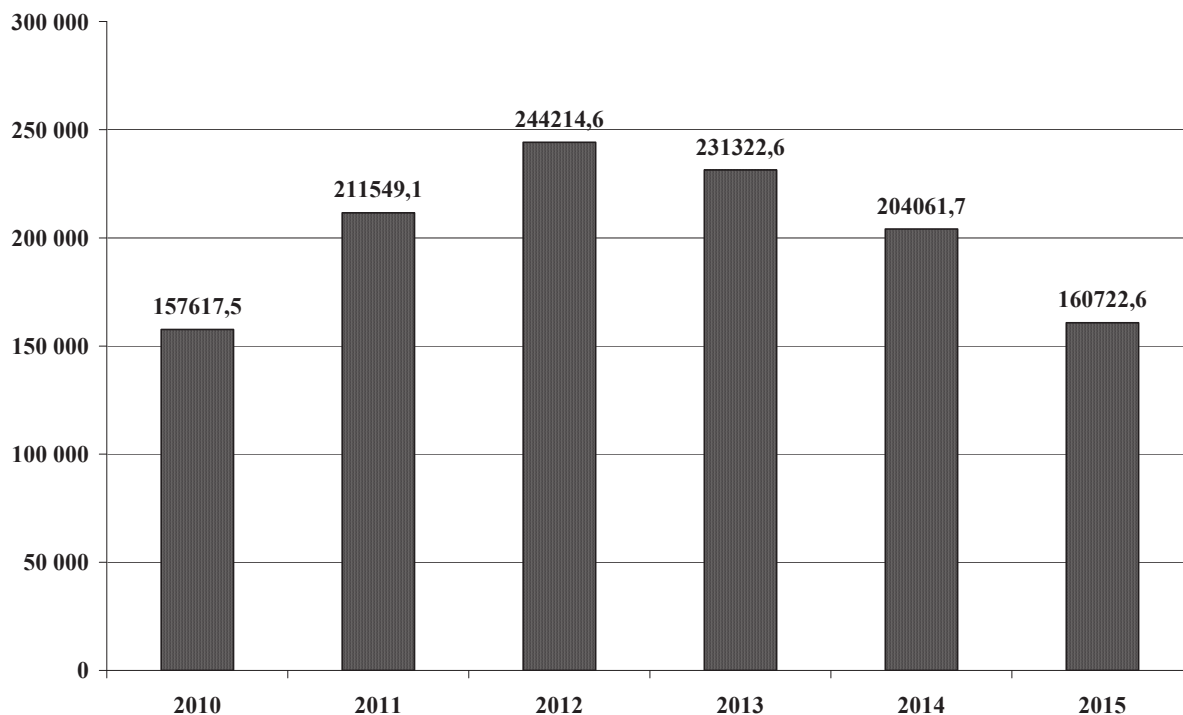

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій за джерелами фінансування протягом 2010–2015 рр.

Джерело: офіційний сайт Державної служби статистики України.

інфраструктури і безпеки подорожей, маючи опосередковану дію [1].

Важливість системного вивчення проблематики інвестиційної діяльності в сучасній економіці України зростає. На сьогоднішній день держава не створила сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку України, особливо в туристичну індустрію. Актуалізується ця проблема у зв'язку із кризовими явищами в економіці України, необхідністю активізації факторів економічного розвитку, інвестицій в основні фонди, у людський капітал, в соціальну сферу, вирішення глобальних економічних та екологічних проблем. Тому реалізація таких завдань значною мірою залежить від інтенсивності інвестиційних рішень як на рівні окремих підприємств, так і рівні держави. Особливо гостро постає необхідність оцінки інвестиційного забезпечення, оскільки саме інвестиційний клімат в цілому й інвестиційна привабливість окремих видів туристичної діяльності та туристичних районів впливають на темпи структурних зрушень в економіці країни [2].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням різних аспектів розвитку туристичного ринку присвячені праці Л.П. Дядечко [3], О.О. Любіцевої [4], М. П. Мальської [5], В.К. Федорченка [6], Т. І. Ткаченко [7]. Однак проблемам інвестиційного забезпечення туризму приділено недостатньо уваги. Тому існує потреба у поглибленому дослідженні теоретичних аспектів "інвестиційного забезпечення" та його ролі в інвестиційній політиці держави.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз і узагальнення підходів до визначення "інвестиційного забезпечення" та оцінка напрямів інвестиційного забезпечення туристичної індустрії України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Існування різних поглядів та напрямів щодо "інвестицій", наявність широкого кола класифікаційних ознак до їх формування та зв'язку з макроекономічними по-

казниками вказують на те, що інвестиції посідають визначне місце в економіці країни, тому важливим завданням державного регулювання інвестиційної діяльності є проведення моніторингу і аналізу інвестиційного процесу, розробки відповідних заходів, спрямованих на подолання негативних тенденцій (і навпаки, підтримку позитивних наслідків) розвитку інвестиційного процесу та розробки відповідного методичного забезпечення для ефективного функціонування інвестиційної діяльності кожної галузі.

На ефективність інвестиційного забезпечення будь-якої сфери впливає структура та якість здійснення інвестиційної діяльності в країні. А спрямованість державного регулювання інвестиційної діяльності досягається за допомогою визначення пріоритетів. У кожний історичний період пріоритети змінюються залежності від структури та стану економіки, макроекономічних показників, науково-технічного потенціалу, внутрішньої і зовнішньої політичної ситуації, зовнішньоекономічних чинників.

Враховуючи специфіку державної інвестиційної політики та визначення її пріоритетів відповідно до сучасних умов, туризм є одним з пріоритетних напрямів в Україні.

Туризм як одна з динамічних сфер вимагає постійного вкладення коштів, тому інвестиційне забезпечення відіграє дуже важливу роль у здійсненні цього процесу. Оскільки інвестиції є тим фактором, який забезпечує не лише функціонування, але і майбутній розвиток, то для туристичної сфери вони є індикатором її розвитку. Інвестиційне забезпечення в туризмі повинне бути не лише прозорим та зрозумілим, але і таким, що сприятиме залученню інвестицій в дану сферу.

Однак у сучасних умовах джерела фінансування інвестицій найчастіше ототожнюють з поняттям інвестиційного забезпечення. Проблема визначення "інвестиційного забезпечення" породжує існування різних точок зору щодо нього. Оскільки однозначного та єдиного трактування даної категорії в науковій літературі не існує, тому доцільно виділити два підходи до її сутності.

Перший — розглядає інвестиційне забезпечення як фінансові активи або активи, які спрямовані на інвестуван-

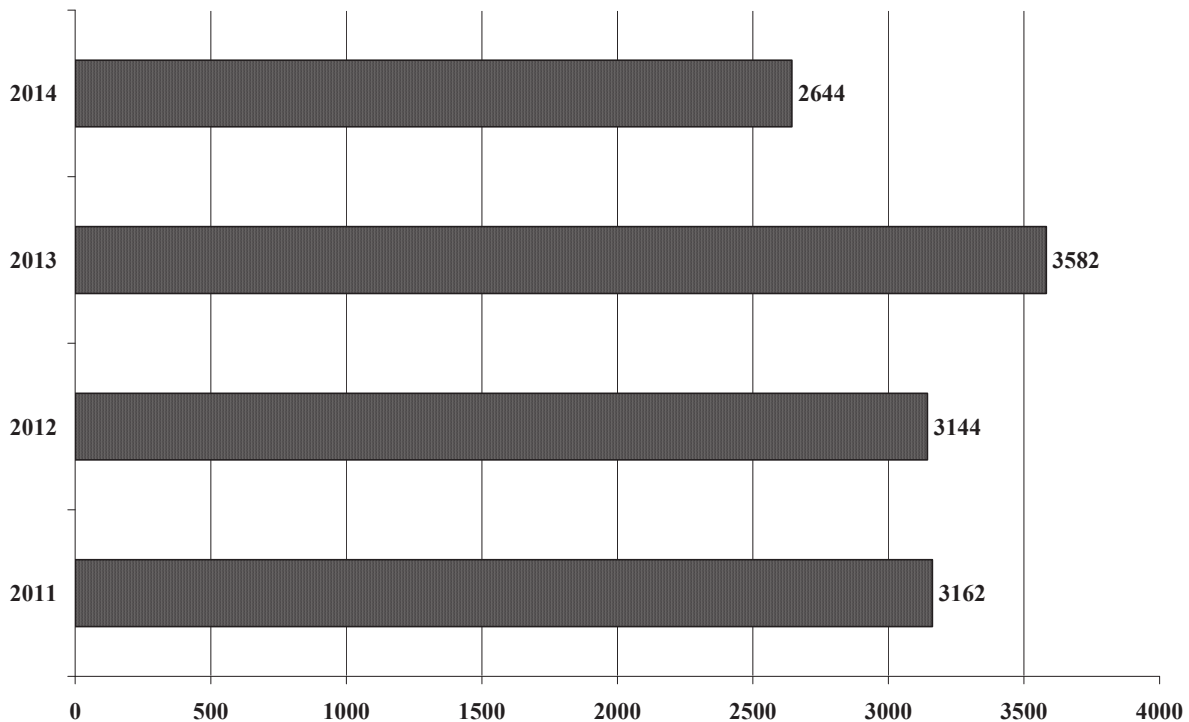

Рис. 2. Динаміка готелів та аналогічних закладів розміщення в Україні протягом 2011—2014 рр.

Джерело: офіційний сайт Державної служби статистики України.

ня. Цього погляду дотримуються такі науковці, як А.А. Пересада [8], Т.В. Майорова [9], Б.М. Щукін [10].

Згідно з другим підходом, прихильники якого¹ пропонують розглядати інвестиційне забезпечення як єдність процесів формування та використання інвестиційних ресурсів.

Узагальнивши різні погляди, можна дійти висновку, що інвестиційне забезпечення є складовою методичного забезпечення, що являє собою комплекс методичних рекомендацій, програм та моделей оптимізації інвестиційного процесу, соціально-економічних та науково-технічних прогнозів на галузевому, регіональному та державному рівнях, а також інструментів, які дають змогу обґрунтувати, обрати спосіб ресурсного забезпечення, оцінити його ефективність.

Тому інвестиційне забезпечення доцільно розглядати як постійний процес пошуку та залучення ресурсів, що необхідні для здійснення інвестиційної діяльності.

Оцінку інвестиційного забезпечення, більшість науковців, пропонує здійснювати за чотирма основними напрямками:

1. За джерелами інвестування.
2. За галузевим принципом.
3. За об'єктами інвестування.
4. За інноваційним аспектом [2].

За джерелами інвестування виділяють внутрішнє та зовнішнє фінансування. При цьому внутрішнє здійснюється за рахунок діяльності самого туристичного підприємства, а саме: прибуток, амортизаційні відрахування, виручка від реалізації чи здачі в оренду майна, а зовнішнє фінансування — кошти, що не пов'язані з діяльністю підприємства.

Однак, в сучасних умовах, спостерігається скорочення інвестування за джерелами фінансування туристичної індустрії. Це явище пояснюється і загальною тенденцією до скорочення капітальних інвестицій в Україні (рис. 1).

У туризмі також розрізняють фінансування за рахунок власних і залучених коштів. При цьому власні кошти підприємств переважають у загальній структурі фінансування, що коливаються в межах від 55 до 69%, а частка державних ресурсів є незначною.

У той час, як у більшості розвинених країнах, основним джерелом інвестування є заощадження держави, які формуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Відповідно до Закону України "Про туризм"² джерелами фінансування можуть бути:

- власні фінансові ресурси суб'єктів туристичної діяльності, грошові внески громадян і юридичних осіб;
- позичкові фінансові кошти (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- безоплатні та благодійні внески, пожертвування підприємств, установ, організацій і громадян;
- позабюджетні фонди;
- кошти фонду розвитку України, що формується за рахунок відрахувань суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності;
- іноземні інвестиції;
- надходження від туристичних лотерей;
- інші джерела, не заборонені законодавством України.

За галузевим принципом оцінка інвестиційного забезпечення передбачає виділення сукупності видів діяльності, які забезпечують розвиток туризму. Зокрема, заклади розміщення та харчування, транспортного та екскурсійного забезпечення, санаторно-курортні заклади, інші види діяльності (виробництво сувенірів, видавничі, фінансова діяльність, оренда машин тощо).

¹ Капітанець Ю.О. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств / Ю.О. Капітанець // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка. — 2010. — № 5. — С. 141—144; Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент [Текст]: учеб. курс / І.А. Бланк. — Київ: Ника-Центр, 2002. — 448 с.

² www. zakon.rada.gov.ua

В сучасних умовах спостерігаємо темпи скорочення діяльності по основних видах діяльності, що забезпечують розвиток туризму. Свідченням цього може слугувати зменшення кількості готелів та аналогічних закладів розміщення протягом останніх років (рис. 2³).

Розвиток туризму в країні забезпечує не лише покращення інвестиційного клімату, активізацію підприємницької діяльності, але і виступає мультиплікатором, який як множить доходи, так і розвиває суміжні з туризмом галузі. Однак для того, щоб залучалися інвестиції в розвиток видів основних діяльності туризму необхідно чітка та прозора політика держави в інвестиційній діяльності, а реалії сучасного періоду доводять, що в Україні відсутня концептуальна база для довгострокового вкладення інвестицій в туристичну індустрію⁴.

Оцінка інвестиційного забезпечення за об'єктами інвестування, відповідно до закону України "Про інвестиційну діяльність" передбачає, що цими об'єктами можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях економіки, цінні папери (крім векселів), цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

У туризмі до об'єктів інвестування прийнято відносити [2]:

- 1) природні: водойми, ліси, гори, степи тощо;
- 2) історико-культурні: пам'ятники археології, історії та культури, музеї, культові споруди;
- 3) об'єкти інфраструктури: засоби розміщення, засоби транспорту, наявність доріг тощо.

Інвестиції в першу групу мають на меті природоохоронний характер, в другу — відновлювальний, а в третю групу об'єктів — капітальний характер, тобто інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів туристичної інфраструктури.

За інноваційним аспектом інвестиційне забезпечення передбачає вкладення коштів у розвиток нових інноваційних видів туризму, розробку і впровадження інноваційних технологій, спрямованих на вдосконалення обслуговування клієнтів та розширення сервісних можливостей туризму.

Інноваційними видами туризму вважаються чайний, екологічний (зелений), туризм по Толкину тощо.

Інноваційними технологіями в туризмі можна вважати використання мобільного Інтернету, електронних каталогів пропозицій, поширення on-line-бронювання, створення туристичних спільнот, віртуальні тури тощо.

Інвестиційне забезпечення туристичної сфери буде ефективним при умові комплексної оцінки за зазначеними чотирма основними напрямками.

Враховуючи ситуацію, яка існує в сьогоденні умовах, інвестиції є важливим джерелом стабільності та зростання не лише в туризмі, але і в будь-якій галузі. Однак недостатність інвестиційних ресурсів та тенденція до їх скорочення є сигналом до перегляду політики у сфері інвестування.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підводячи підсумки можна зробити висновок, що проблема оцінки напрямів інвестиційного забезпечення є лише частиною недоліків, що існують при реалізації державної інвестиційної політики. Недосконалість законодавства в сфері туризму, низька інвестиційна привабливість, недо-

статність інвестиційних коштів не сприяють не лише розвитку туристичної індустрії, але і погіршують її існуючий стан. Тому від ефективності управління інвестиційними процесами на рівні держави буде залежати розвиток не лише всієї національної економіки, але і окремих її сфер, зокрема туризму.

Література:

1. Момонт Т.В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг / Т.В. Момонт // Економіка. Управління. Інновації. — 2012. — № 1 (7).
2. Колесник О.О. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні / О.О. Колесник // Економіка. Управління. Інновації. — 2011. — № 2 (6).
3. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу / Л.П. Дядечко. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 224 с.
4. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. — К.: Альтерпрес, 2002. — 436 с.
5. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. Затверджено МОН / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк. — К., 2008. — 661 с.
6. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. — К.: Вища школа, 2002. — 195 с.
7. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т.І. Ткаченко. — К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. — 463 с.
8. Пересада А.А. Інвестування: Навч. посіб. / А.А. Пересада; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2004. — 249 с.
9. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т.В. Майорова. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.
10. Щукін Б. М. Інвестування: курс лекцій / Б.М. Щукін. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.

References:

1. Momont T.V. (2012), "The main factors of tourism market", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*. [Online], vol. 1 (7), available at: http://tourlib.net/statti_ukr/momont4.htm
2. Kolesnyk O.O. (2011), "Estimation of investment support of tourism development in Ukraine", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*. [Online], vol. 2 (6), available at: http://tourlib.net/statti_ukr/kolesnyk6.htm
3. Diadechko L.P. (2007), *Ekonomika turystychnoho biznesu [Economics of tourism business]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
4. Liubitseva O.O. (2002), *Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty) [Market of tourism services (geospatial aspects)]*, Al'terpres, Kyiv, Ukraine.
5. Mal's'ka M. P. and Antoniuk N.V. (2008), *Mizhnarodnyj turizm i sfera posluh [International tourism and service industries]*, Kyiv, Ukraine.
6. Fedorchenko V.K. and D'orova T.A. (2002), *Istoriia turizmu v Ukraini [History of tourism in Ukraine]*, Vyscha shkola, Kyiv, Ukraine.
7. Tkachenko T.I. (2009), *Stalyi rozvytok turizmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu [Sustainable of tourism development: theory, methodology, the realities of business]*, Kyivs'kyj natsional'nyj torhovel'no-ekonomichnyj universytet, Kyiv, Ukraine.
8. Peresada A.A. (2004), *Investuvannia [Investment]*, Kyivs'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet Kyiv, Ukraine.
9. Majorova T.V. (2009), *Investytsijna diial'nist' [Investment activity]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
10. Schukin B.M. (2004), *Investuvannia [Investment]*, MAUP, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2016 р.

³ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

⁴ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/707-2011-%D0%BF>